

τῶν πικρῶν ἡμερῶν, ἔκυψε πρὸς τὰς μορφὰς τῶν ταπεινῶν, ἐμελέτησε τὴν καταγωγὴν ἀφανῶν ὀνομάτων καὶ λέξεων, ἐξῆρε τὴν σημασίαν τῶν θεσμῶν τῆς εὐποιίας καὶ τῆς συγκαταβάσεως. Ἐκ τῶν ταπεινῶν τούτων ψηφίδων διεκόσμησε τὸν ἐξαιρετὸν πίνακα τοῦ « παρηκμακῶτος Ἑλληνισμοῦ », μεγάλου ἐν τῇ ταπεινώσει καὶ τῇ δυστυχίᾳ¹.

ΔΙΟΝ. Α. ΖΑΚΥΘΗΝΟΣ

ΚΥΡΟΣ GIANNELLI

Αυτηρὸν ἄγγελμα δι' ἡμᾶς τοὺς βυζαντινολόγους καὶ ὀδυνηρὸν διὰ τοὺς φίλους τοῦ Ἑλληνας καὶ τοὺς ἀγαπήσαντας αὐτὸν συναδέλφους ὑπῆρξεν ὁ θάνατος τοῦ ἀειμνήστου ἐν Ρώμῃ καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Ciro Giannelli, ἐπισυμβὰς μακρὰν τῆς Ἰταλικῆς πρωτεύουσας καὶ ἀπροσδοκῆτως τὴν 3ην Δεκεμβρίου. Ὁ Giannelli ὑπῆρξεν ἐπίτιμος ἐταῖρος τῆς ΕΒΣπ. καὶ προσωπικὸς φίλος καὶ συνεργάτης ἡμῶν, διδάσκαλος δὲ πεφιλημένων μαθητῶν μας. Ἡ γνωριμία μας ἢ προσωπικὴ χρονολογεῖται ἀπὸ τοῦ 1951 ὅτε μετεβαίνομεν ἀμφότεροι εἰς Palermo διὰ τὸ ἐκεῖ συγκληθὲν Βυζαντινολογικὸν συνέδριον. Ὅταν ἐπεβιβάσθη τοῦ συρμοῦ ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἦτο ἡδη, προερχομένη ἐκ Brindisi, ἡ ἑλληνικὴ ἀντιπροσωπεῖα, ἐξέπληξεν ἡμᾶς πολλαχῶς. Οὐ μόνον διὰ τῆς εὐγενεστάτης ἐμφανίσεως συμπαθεστάτου ἀνθρώπου καὶ διὰ τῆς ἀπταιστου χρήσεως τῆς νεοελληνικῆς γλώσσης, τὴν ὁποίαν εἶχεν ἐκμάθει πρὶν τὸ παράπαν ἐπισκεφθῆ τὴν Ἑλλάδα, ἀλλὰ καὶ διὰ τοῦ ἐνθουσιασμοῦ τὸν ὁποῖον ἐπέδειξε ἐκ τῆς γνωριμίας τῶν Ἑλλήνων συνέδρων, τοῦ Ἀμάντου, τοῦ Σωτηρίου, τοῦ Κουκουλέ, καὶ πολλῶν ἄλλων, μὲ τοὺς ὁποίους ὄκειώθη εὐκολώτατα, καθὼς ὅλους μᾶς ἐγνώριζεν ἀπὸ τὰς συγγραφὰς καὶ δημοσιεύσεις μας. Διὰ πρώτην φορὰν ἐπεσκέφθη τὰς Ἀθήνας ἐπ' εὐκαιρίᾳ τοῦ ἐν Θεσσαλονίκῃ Βυζαντινολογικοῦ συνεδρίου τοῦ 1953, καὶ διὰ δευτέραν καὶ τελευταίαν μετὰ τὸ ἀτυχὲς ἐκεῖνο συνέδριον τοῦ Σεπτ. 1955 ἐν Κωνσταντινουπόλει. Τότε ἐξεδράμομεν καὶ εἰς Ὅσιον Λουκᾶν καὶ ἡ συντροφία τῶν μαθητῶν μου συνεκίνησεν ἀκόμη περισσότερο τὸν ἀείμνηστον φίλον καὶ συνάδελφον. Μὲ ὑπεδέχeto πάντοτε εἰς τὴν Ρώμην μὲ ἀγάπην καὶ κάποτε ἤλθε μέχρι Πίσης διὰ νὰ μὲ συναντήσῃ ἐκεῖ. Τὸν ἀνεμένομεν κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος εἰς τὰς Ἀθήνας, προσκεκλημένον τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς τῇ προστάσει μου, ὅπου θὰ ὤμίλει ἑλληνιστὶ εἰς τὸ Πανεπιστήμιον καὶ τὴν

¹ Πρβλ. καὶ τὸν ἐπικήδειον λόγον, τὸν ὁποῖον ἐντολῆ τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν εἶπον κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς κηδείας: « Νέα Ἑστία », 1 Φεβρουαρίου 1960, σελ. 192 - 194.

Ἑταιρείαν Βυζαντινῶν Σπουδῶν. Ὁ φόβος τῆς ἀσθενείας τὸν ἔκαμε ν' ἀναβάλῃ αὐτὸ τὸ ταξίδι, καὶ ἀντὶ τῆς ἐλεύσεώς του ἐμανθάνομεν τὸ ἀδόκητον τέλος του. Ὁμολογῶ ὅτι ἡ λύπη μου ἦτο ἀπελπιστική. Διότι, παρὰ τὸ γεγονός ὅτι εἰς τὴν Ἱταλίαν ἔχομεν πολλοὺς φιλέλληνας φίλους πανεπιστημιακοὺς (ὁ Lavagnini, ὁ Schirò, ὁ Parlange) δὲν εἶναι οἱ μόνοι), ἐν τούτοις δὲν ἦτο εὐκολόν νὰ εὕρῃ τις ἀνθρωπὸν τῆς ψυχικῆς διαθέσεως καὶ τῶν ποικίλων ἱκανοτήτων τοῦ παλαιογράφου, τοῦ σλαβολόγου, τοῦ ἑλληνιστοῦ ὑπὲρ πάντα τὰ ἄλλα Giannelli. Ἡ παροιμιώδης ἱκανότης του νὰ στιχουργῇ ἑλληνιστὶ ἐπιγράμματα ἀνθολογικά, ἡ μνημειώδης ἱκανότης τῆς γνώσεως τῶν Γραφῶν, τῶν λειτουργικῶν κειμένων εἰς τὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν τοῦ πρωτοτύπου, ἡ σχολαστικὴ μεθοδολογία του, ἡ ἀκατάβλητος δραστηριότης καὶ ὁ ἀκαταπόνητος (ὡς ἐφαίνεται) ὄργανισμὸς ἀνθρώπου ὁ ὁποῖος ἤρχιζε τὴν ἐργασίαν του ἀπὸ τῆς 7ης πρωινῆς τὸν χειμῶνα εἰς τὴν Βατικανήν, συνεδύαζετο μὲ εὐγένειαν ἡθους, ταχεῖαν ἀντίληψιν καὶ παθολογικὴν, θὰ ἔλεγε τις, προσήλωσιν πρὸς ὅ τι τὸ Ἑλληνικόν. Σημειῶ ἐδῶ ὅτι ἔζησε μαζί μας τὴν ἀγωνίαν τοῦ Κυπριακοῦ ζητήματος, συμμεριζόμενος τὰς χαρὰς καὶ τὰς ἔξ αὐτοῦ θλίψεις μας. Ἡ σλαβική του μάθησις δὲν τὸν ἐπηρέασε τὸ παραπάν εἰς τὰ πρὸς ἡμᾶς αἰσθήματά του. Αἱ πρὸς τὴν Ἑλλάδα συμπάθειαι του ἐξεδηλώθησαν οὐ μόνον διὰ τῆς ἐνεργοῦ συμμετοχῆς εἰς τὸν ἐν Ρώμῃ Ἱταλοελληνικὸν Σύνδεσμον, ἀλλὰ καὶ διὰ τῶν ἐνεργειῶν του εἰς ἃς κυρίως ὀφείλεται ἡ ἐπανίδρυσις τῆς ἔδρας τῆς Νεοελληνικῆς Φιλολογίας καὶ ἡ ἀνάθεσις αὐτῆς εἰς ἀρχαῖον φίλον του (ἀπὸ τῶν φοιτητικῶν ἐδράνων), τὸν συνάδελφον κ. Γ. Θ. Ζώραν. Οὕτω ἐπανήχησεν ἡ ἑλληνικὴ φωνὴ εἰς τὸ Ρωμαϊκὸν Πανεπιστήμιον καὶ ἐκινήθη ἐκ νέου τὸ ἐνδιαφέρον τῶν σπουδαζόντων διὰ τὴν λογοτεχνίαν, τὴν γλῶσσαν καὶ τὸν πολιτισμὸν τῶν Νεωτέρων Ἑλλήνων.

Ὁ Ciro Giannelli ἐγεννήθη ἐν Ρώμῃ τὴν 29ῃν Μαΐου τοῦ 1905. Ὁ πατὴρ του διετέλεσεν ἀνώτατος ἀξιωματικὸς τοῦ Ἱταλικοῦ ναυτικοῦ. Τὰς πρώτας του σπουδὰς ἐπραγματοποίησεν ὁ νεαρὸς τότε Κύριος εἰς τὴν La Spezia, ὅπου εἶχεν ἐν τῷ μεταξύ μεταφερθῆ ἡ οἰκογένειά του, πάντοτε ἀριστεύων καὶ διακρινόμενος μεταξὺ τῶν ὁμηλικῶν του.

Τὸ 1922 ἐνεγράφη εἰς τὴν Φιλοσοφικὴν Σχολὴν τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Ρώμης, ὅθεν ἀπεφοίτησεν ἀριστεύσας τὸ 1927, συγγράψας διατριβὴν ἐπὶ τοῦ « Πρὸς Κολώτην » ἔργου τοῦ Πλουτάρχου, ὑπὸ τὰς ὁδηγίας τοῦ καθηγητοῦ του Νικολάου Festa. Ἐν συνεχείᾳ ἐπιτυχῶν εἰς κρατικὸν διαγωνισμὸν διωρίσθη καθηγητὴς τῶν ἑλληνικῶν καὶ λατινικῶν εἰς τὸ Λύκειον τῆς Zara. Ἐνωρὶς ὅμως ὁ γεραρὸς καθηγητὴς S. G. Mercati, ἐκτιμῶν τὸ ἦθος καὶ τὴν εὐφυΐαν τοῦ νεαροῦ ἐπιστήμονος ἐκάλεσεν αὐτὸν εἰς τὴν Βατικανὴν Βιβλιοθήκην ὡς ἐπιστημονικὸν συνεργάτην, ὅπου ὁ C. Giannelli μετ' οὐ πολὺ διωρίσθη Scriptor διὰ τὴν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν.

Ἐκεῖ ὁ πολύκλαυστος ἀνὴρ ἔσχε τὴν εὐκαιρίαν νὰ ἐμβαθύνῃ εἰς τὴν μελέτην τῆς ἑλληνικῆς παλαιογραφίας, τῆς ὁποίας ἐπέπρωτο νὰ γίνῃ εἰς τῶν διαπρεπεστέρων διδασκάλων. Ὁ κατάλογος τῶν ἑλληνικῶν βατικανῶν κωδίκων 1485-1683, τὸν ὁποῖον ὁ C. Giannelli ἐδημοσίευσε τὸ 1950, εἶναι ὑπόδειγμα μοναδικὸν εἰς τὸ εἶδος του καὶ εἰκὼν τῆς ἀρτιωτάτης ἐπιστημονικῆς μορφῆς τοῦ συγγραφέως του. Διὰ τὴν σύνταξίν του ἐδαπάνησεν 25 ἔτη!

Τὸ 1949 ὁ Ciro Giannelli ἐκλήθη νὰ διδάξῃ Βυζαντινὴν Φιλολογίαν εἰς τὸ Πανεπιστήμιον τῆς Ρώμης εἰς τὴν ἔδραν τοῦ ἀποχωρήσαντος λόγφ ὀρίου ἡλικίας καθηγητοῦ S. G. Mercati. Τὸ 1951 ἐγένετο ὑφηγητὴς τῆς αὐτῆς ἔδρας, τὸ 1954 ἔκτακτος καθηγητῆς, τὸ 1957 τέλος ὠνομάσθη τακτικὸς καθηγητῆς. Παρὰλλήλως ἀπὸ τοῦ 1955 ἐδίδασκεν ἐν Ρώμῃ καὶ τὴν ἑλληνικὴν παλαιογραφίαν.

Ἀπὸ τοῦ παρελθόντος ἔτους (1959) μετὰ τῶν συναδέλφων του E. Rattore καὶ G. Vinay ἤρχισε τὴν ἔκδοσιν τῆς « Rivista Classica a Medievale », ἐνῶ μετὰ τοῦ συναδέλφου κ. Γ. Ζώρα ἐγκαινίαζε διὰ τῆς ἐκδόσεως τοῦ πρώτου τόμου σειρὰν ἐπιστημονικῶν δημοσιευμάτων « Βυζαντινὰ κείμενα καὶ μελέται » (ὁ Α' τόμος ὑπὸ Enr. Follieri, ὁ Β' ὑπὸ Ἀθ. Κομίνη).

Δὲν πρόκειται ἐδῶ νὰ ἐπιμείνωμεν εἰς τὴν ἀναγραφὴν ἢ ἀνάλυσιν τῶν μονογραφικῶν τοῦ Giannelli, ὀλίγων ἀλλ' ἐκλεκτῶν, τινὲς ἄλλωστε τῶν ὁποίων ἐδημοσιεύθησαν ἤδη διὰ τῆς Ἑπετηρίδος. Τοῦτο θὰ πράξουν οἱ μαθηταὶ καὶ συνεργάται του ἄλλοῦ. Ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ἔχομεν νὰ σημειώσωμεν ἐν κατακλείδι εἶναι ὅτι ἂν ὁ θάνατος δὲν ἔκοπτε τὸ νῆμα τῆς ζωῆς τοῦ ὀτρηροῦ ἀνδρός, θὰ ὠλοκληροῦτο ἡ ἐργασία του καὶ θὰ ἀνεδείκνυνεν αὐτὸν ἓνα τῶν διαπρεπεστέρων συγχρόνων βυζαντινολόγων. Τώρα ὁ Κατάλογος τοῦ Βατικανοῦ μένει ἀψευδὲς τεκμήριον τοῦ συστηματικοῦ καὶ ἐν ἐπιγνώσει τελεσθέντος φιλολογικοῦ καὶ παλαιογραφικοῦ μόχθου, ὑπόδειγμα δύσκολον ἀλλ' ἀψογον διὰ τοὺς ἐπερχομένους.

ΝΙΚΟΛΑΟΣ Β. ΤΩΜΑΔΑΚΗΣ